

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

NÁLEZ

Ústavného súdu Slovenskej republiky

V mene Slovenskej republiky

I. ÚS 372/08-26

Ústavný súd Slovenskej republiky na neverejnom zasadnutí 1. apríla 2009 v senáte zloženom z predsedníčky Marianny Mochnáčovej a zo sudcov Milana Ľalíka a Petra Brňáka v konaní o sťažnosti T., K., zastúpenej advokátom JUDr. M. V., K., vo veci porušenia jej základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky a práva na prejednanie jej záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd postupom Okresného súdu Košice I v konaní vedenom pod sp. zn. 15 C 313/1994 takto

rozhodol:

1. Základné právo T. na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky a právo na prejednanie jej záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd postupom Okresného súdu Košice I v konaní vedenom pod sp. zn. 15 C 313/1994 porušené bolo.

2. T. priznáva finančné zadosťučinenie v sume 1 000 € (slovom tisíc eur), ktoré je Okresný súd Košice I p o v i n n ý zaplatiť jej do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.

3. Okresný súd Košice I je p o v i n n ý uhradiť T. trovy právneho zastúpenia v sume 223,46 € (slovom dvestodvadsaťtri eur a štyridsaťšesť centov) na účet jej právneho zástupcu JUDr. M. V., K., do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.

O d ô v o d n e n i e :

I.

Ústavnému súdu Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) bola 30. júna 2008 doručená sťažnosť T. (ďalej len „sťažovateľka“), v ktorej namietala porušenie svojho základného práva podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) a práva podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“) postupom Okresného súdu Košice I (ďalej len „okresný súd“) vo veci vedenej pod sp. zn. 15 C 313/1994.

Z obsahu sťažnosti a jej príloh vyplynulo, že k namietanému porušeniu označených práv malo dôjsť v napadnutom konaní vedenom okresným súdom pod sp. zn. 15 C 313/1994, ktoré sa začalo 17. júna 1994 na základe návrhu na začatie konania žalobcu V. L., pričom sťažovateľka vystupovala v tomto konaní v postavení žalovaného. V predmetnej veci sa žalobca domáhal odstránenia podľa jeho tvrdenia neoprávnenej stavby sťažovateľky postavenej na pozemku parc. číslo 6993/2, zapísanom v katastri nehnuteľností na liste vlastníctva (ďalej len „LV“) č. 11648, katastr. územie K., ktorý bol podľa názoru nezákonne vyvlastnený. V priebehu konania žalobca zmenou návrhu žiadal eventuálne zriadiť vecné bremeno za náhradu v prospech žalobcov. Následne konajúci súd v priebehu obdobia rokov 2000 – 2007 uskutočnil viacero procesných úkonov vo veci (pripustenie ďalších účastníkov do konania na strane žalovaného, nariadenie predbežného opatrenia vo veci samej, nariadenie znaleckého dokazovania), avšak bez meritórneho rozhodnutia vo veci.

Napriek tomu, že od podania návrhu na začatie konania 17. júna 1994 až do doručenia sťažnosti ústavnému súdu 30. júna 2008 uplynulo už štrnásť rokov, vec nie je zatiaľ právoplatne skončená.

Podstata námietok sťažovateľky spočíva v jej názore, že *„Okresný súd vo veci v dlhšom časovom úseku, a to 13. 07. 1994, kedy vykonal jednoduchý úkon vo veci do vykonania ďalšieho jednoduchého úkonu vo veci v roku dňa 24. 08. 2000, kedy dožiadal Okresný úrad Košice, t. j. takmer 6 rokov nevykonal žiaden úkon“*.

Sťažovateľka v tejto súvislosti argumentovala, že uvedená nečinnosť konajúceho súdu *„nie je ničím ospravedlniteľná“*, a taktiež poukazoval na to, že *«tieto prietahy sú takej intenzity, závažnosti a rozsahu, že ich nemožno kvalifikovať inak ako „zbytočné prietahy“, ktorými došlo postupom zo strany okresného súdu Košice I k porušeniu základného práva sťažovateľa upraveného v čl. 48 ods. 2 Ústavy SR»*.

Čo sa týka namietaného porušenia základného práva upraveného v čl. 48 ods. 2 ústavy, sťažovateľka sa domnievala, že konanie vedené pod sp. zn. 15 C 313/1994 na okresnom súde prebieha neprimerane dlho, t. j. už 14 rokov, a to *„hlavne v dôsledku absolútnej nečinnosti súdu v dĺžke 6 rokov od podania návrhu v roku 1994 až do nariadenia pojednávania v roku 2001 a v dôsledku neefektívnej práce a ďalšej nečinnosti súdu až do roku 2003, čo možno už len na základe týchto skutočností považovať za nezlučiteľné s imperatívom ustanoveným v čl. 48 ods. 2 ústavy“*.

Podľa nej došlo postupom okresného súdu v namietanom konaní k porušeniu jej základného práva podľa čl. 48 ods. 2 ústavy a tiež práva podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru, a preto navrhuje, aby vo veci jej sťažnosti ústavný súd vydal tento nález:

„1. Základné právo T. na prerokovanie veci bez zbytočných prietahov zaručené v čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky a právo na prejednanie jeho záležitosti v primeranej lehote zaručené v čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd postupom Okresného súdu Košice I v konaní vedenom pod sp. zn. 15 C 313/1994 porušené bolo.

2. Okresnému súdu Košice I prikazuje v konaní vedenom pod sp. zn. 15 C 313/1994 konať vo veci bez zbytočných prietáhov.

3. T. priznáva primerané finančné zadostučinenie vo výške 200.000,- Sk (slovom: dvestotísíc slovenských korún), ktorú mu je Okresný súd Košice I povinný vyplatiť do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.

4. T. priznáva úhradu trov právneho zastúpenia v sume 6.732,- Sk (za dva úkony právnej služby á 3.176,- Sk + 190,- Sk paušál), ktorú je Okresný súd Košice I povinný vyplatiť na účet advokáta JUDr. M. V., K., do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.“

Ústavný súd sťažnosť predbežne prerokoval, uznesením č. k. I. ÚS 372/08-10 z 5. novembra 2008 ju prijal na ďalšie konanie a vyzval právneho zástupcu sťažovateľky a predsedu okresného súdu, aby sa vyjadrili, či trvajú na tom, aby sa vo veci konalo ústne pojednávanie. Predsedu okresného súdu ústavný súd zároveň vyzval, aby sa vyjadril k sťažnosti. Právny zástupca sťažovateľky a predseda okresného súdu oznámili, že netrvajú na tom, aby sa vo veci konalo ústne pojednávanie, preto ústavný súd v súlade s § 30 ods. 2 zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 38/1993 Z. z. o organizácii Ústavného súdu Slovenskej republiky, o konaní pred ním a o postavení jeho sudcov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) upustil od ústneho pojednávania, keďže od neho nebolo možné očakávať ďalšie objasnenie veci.

Vyjadrenie predsedu okresného súdu č. 1 Spr. V/282/2008 z 5. februára 2009 bolo ústavnému súdu doručené 12. februára 2009 a je v ňom uvedené:

„Keďže súdny spor trvá už takmer 15 rokov a vo veci ešte nebolo meritórne rozhodnuté, musím konštatovať, že k porušeniu práva sťažovateľa na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov došlo. Na tom nič nemení ani skutočnosť, že vec je po skutkovej stránke zložitejšia a vyžiadala si rozsiahle znalecké dokazovanie.“

Ústavný súd zo súvisiaceho súdneho spisu okresného súdu sp. zn. 15 C 313/1994 zistil tento priebeh a stav konania:

„...V. L... podal na tunajšom súde dňa 17. júna 1994 žalobu proti žalovanému..., o odstránenie neoprávnenej stavby postavenej na ich pozemku...“

Uznesením z 31. júla 2002 okresný súd pripustil, aby do konania na strane žalovaného pristúpil ďalší účastník, a to Mesto K. ako žalovaný v 2. rade.

Prvé pojednávanie vo veci sa uskutočnilo 17. januára 2001.

Ďalšie pojednávania sa uskutočnili 16. októbra 2003 a 1. apríla 2004.

Uznesením zo 17. júna 2004 okresný súd pripustil do konania na strane žalovaných ďalšieho účastníka, a to spoločnosť T. s. r. o.

Od 11. novembra 2004 boli viaceré veci na základe uznesenia č. k. 15 C 289/94-150 na účely znaleckého dokazovania spojené do spoločného konania pod sp. zn. 15 C 289/94.

Uznesením č. k. 15 C 289/94-150 z 11. novembra 2004 bolo vo veci nariadené znalecké dokazovanie.

Ďalšie pojednávanie vo veci sa uskutočnilo 3. mája 2007, ktoré bolo odročené na 3. júl 2007 na doplnenie dokazovania.

Dňa 16. mája 2007 okresný súd uznesením sp. zn. 15 C 289/1994 vylúčil vec sp. zn. 15 C 313/1994 na samostatné konanie.

Okresný súd do momentu podania sťažnosti ústavnému súdu vo veci meritórne nerozhodol.

Prehľad úkonov okresného súdu vykonaných v konaní vyplývajúci zo spisu sa zhoduje s tým, čo vyplýva zo zistení ústavného súdu. Pri celkovom hodnotení prieťahov konania však ústavný súd bral do úvahy všetku dokumentáciu obsiahnutú v predložených spisoch a všetky okolnosti, ktoré z nej vyplývali.

Ústavný súd so súhlasom účastníkov konania podľa § 30 ods. 2 zákona o ústavnom súde upustil v danej veci od ústneho pojednávania, pretože dospel k názoru, že od tohto pojednávania nemožno očakávať ďalšie objasnenie veci.

II.

Ústavný súd rozhoduje podľa čl. 127 ods. 1 ústavy o sťažnostiach fyzických osôb alebo právnických osôb, ak namietajú porušenie svojich základných práv alebo slobôd, alebo ľudských práv a základných slobôd vyplývajúcich z medzinárodnej zmluvy, ktorú Slovenská republika ratifikovala a bola vyhlásená spôsobom ustanoveným zákonom, ak o ochrane týchto práv a slobôd nerozhoduje iný súd.

Sťažovateľ sa svojou sťažnosťou domáhal vyslovenia porušenia základného práva podľa čl. 48 ods. 2 ústavy, podľa ktorého každý má právo, aby sa jeho vec verejne prerokovala bez zbytočných prietahov.

Sťažovateľ zároveň namietal aj porušenie čl. 6 ods. 1 dohovoru, podľa ktorého každý má právo na to, aby jeho záležitosť bola spravodlivo, verejne a v primeranej lehote prejednaná nezávislým a nestranným súdom zriadeným zákonom. Ústavný súd si pri výklade práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietahov osvojil judikatúru Európskeho súdu pre ľudské práva (ďalej len „ESLP“) k čl. 6 ods. 1 dohovoru, pokiaľ ide o právo na prejednanie veci v primeranej lehote. Z uvedeného dôvodu nemožno v obsahu týchto práv vidieť zásadnú odlišnosť (II. ÚS 55/98, I. ÚS 28/01, I. ÚS 20/02).

Ústavný súd pri rozhodovaní o sťažnostiach namietajúcich porušenie základného práva podľa čl. 48 ods. 2 ústavy (čo platí, aj pokiaľ ide o čl. 6 ods. 1 dohovoru) vychádza zo svojej ustálenej judikatúry, v súlade s ktorou „Účelom základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietahov je odstránenie stavu právnej neistoty, v ktorej sa nachádza osoba domáhajúca sa rozhodnutia všeobecného súdu. Samotným prerokovaním veci na súde sa právna neistota osoby domáhajúcej sa rozhodnutia neodstraňuje. K stavu právnej istoty dochádza zásadne až právoplatným rozhodnutím súdu alebo iným zákonom predvídaným spôsobom, ktorý znamená nastolenie právnej istoty inak ako právoplatným rozhodnutím súdu.“ (m. m. IV. ÚS 221/04).

Základnou povinnosťou súdu a sudcu je preto zabezpečiť taký procesný postup v súdnom konaní, ktorý čo najskôr odstráni stav právnej neistoty, kvôli ktorému sa účastník obrátil na súd so žiadosťou o jeho rozhodnutie.

Táto povinnosť súdu a sudcu vyplýva z § 6 Občianskeho súdneho poriadku (ďalej len „OSP“), ktorý súdom prikazuje, aby v súčinnosti so všetkými účastníkmi konania postupovali tak, aby ochrana ich práv bola rýchla a účinná, ďalej z § 100 ods. 1 OSP, podľa ktorého len čo sa konanie začalo, postupuje v ňom súd i bez ďalších návrhov tak, aby vec bola čo najrýchlejšie prejednaná a rozhodnutá.

Sudca je podľa § 117 ods. 1 OSP povinný robiť vhodné opatrenia, aby sa zabezpečilo splnenie účelu pojednávania a úspešné vykonanie dôkazov. Ďalšia významná povinnosť pre sudcu vyplýva z § 119 ods. 1 OSP, podľa ktorého sa pojednávanie môže odročiť len z dôležitých dôvodov, ktoré sa musia oznámiť. Ak sa pojednávanie odročuje, predseda senátu alebo samosudca spravidla oznámi deň, kedy sa bude konať nové pojednávanie.

Pri posudzovaní otázky, či v súdnom konaní došlo k zbytočným priet'ahom v konaní, a tým aj k porušeniu základného práva podľa čl. 48 ods. 2 ústavy a práva podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru, ústavný súd v súlade so svojou doterajšou judikatúrou (III. ÚS 111/02, IV. ÚS 74/02, III. ÚS 142/03) zohľadňuje tri základné kritériá, ktorými sú právna a faktická zložitosť veci, o ktorej súd rozhoduje (1), správanie účastníka súdneho konania (2) a postup samotného súdu (3). V súlade s judikatúrou ESLP v rámci prvého kritéria ústavný súd prihliada aj na predmet sporu (povahu veci) v posudzovanom konaní a jeho význam pre sťažovateľa (I. ÚS 19/00, II. ÚS 32/02). Podľa uvedených kritérií posudzoval ústavný súd aj sťažnosť sťažovateľky.

Pokiaľ ide o kritérium právna a faktická zložitosť veci, predmetom konania vedeného okresným súdom je rozhodovanie o nároku žalobcov na odstránenie neoprávnenej stavby, resp. alternatívne o zriadení vecného bremena proti sťažovateľke ako odporkyni. Vzhľadom na nutnosť nariadenia znaleckého dokazovania, ako aj so zreteľom na vstupovanie ďalších účastníkov do konania v súvislosti s právnym nástupníctvom po zomrelých žalobcoch možno napadnuté konanie považovať po vecnej stránke za zložitejšie. Samotnú skutkovú zložitosť (na ktorú poukázal vo svojom vyjadrení k sťažnosti zo 4. júna 2008 aj predseda okresného súdu) však nemožno dávať do súvislosti s dlhotrvajúcou nečinnosťou okresného súdu. Po právnej stránke ide o vec, ktorá patrí k štandardnej agende všeobecných súdov a ktorá nie je právne zložitá, ako to už skonštatoval ústavný súd v náleze č. k. II. ÚS 200/05 19 z 15. marca 2006: „... pretože výklad a používanie platnej právnej úpravy sú stabilizované v judikatúre vyšších súdov“.

Správanie účastníka konania je druhým kritériom pri rozhodovaní o tom, či v konaní pred súdom došlo k zbytočným priet'ahom, a tým aj k porušeniu základného práva

na prerokovanie veci bez zbytočných priet'ahov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy a práva podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru. Ústavný súd pri preskúmaní spisu nezistil žiadnu okolnosť, ktorou by s'ťažovateľka prispela k zbytočným priet'ahom v konaní.

Tretím hodnotiacim kritériom, podľa ktorého ústavný súd zisťoval, či došlo k porušeniu základného práva s'ťažovateľky na prerokovanie veci bez zbytočných priet'ahov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy a práva podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru, bol postup samotného okresného súdu. Pri skúmaní skutočnosti, či v dôsledku jeho postupu došlo k porušeniu uvedeného základného práva, ústavný súd zistil, že to tak je, a to napriek skutočnosti, že plynulému postupu nebránila žiadna zákonná prekážka v konaní (II. ÚS 3/00, III. ÚS 46/04). Ústavný súd zároveň pri posudzovaní prihliadal aj na § 100 ods. 1 OSP, podľa ktorého len čo sa konanie začalo, postupuje v ňom súd i bez ďalších návrhov tak, aby vec bola čo najrýchlejšie prejednaná a rozhodnutá.

Z dosiaľ vykonaných úkonov súdu vyplýva, že okresný súd bol v spore, v ktorom bola s'ťažovateľka v postavení odporkyne, v podstate nečinný. Nečinnosť okresného súdu charakterizuje konanie vedené pod sp. zn. 15 C 313/1994 (predtým vedené pod sp. zn. 15 C 792/94) ako celok, a preto ústavný súd nepovažuje za potrebné hodnotiť jeho sporadické úkony (nariadenie pojednávania po 6 rokoch, nariadenie znaleckého dokazovania po viac ako 10 rokoch atď.).

Argumentáciu okresného súdu spočívajúcu v poukázaní na nutnosť zisťovania výsledkov dedičských konaní z dôvodu úmrtí niekoľkých žalobcov a na potrebu nariadenia znaleckého dokazovania, ako aj zmenu zákonnej sudkyne, ktoré mali prispieť k celkovej dĺžke konania, ústavný súd neakceptoval. Uvedené skutočnosti jednotlivo ani vo vzájomnej spojitosti nemôžu odôvodňovať celkovú neprimeranú dĺžku posudzovaného súdneho konania, ktoré doteraz, t. j. od podania návrhu na začatie konania 17. júna 1994 až do podania s'ťažnosti ústavnému súdu 30. júna 2008, predstavuje štrnásť rokov, pričom rozsudok dosiaľ nebol vydaný.

Vychádzajúc z uvedeného ústavný súd dospel k názoru, že doterajším postupom okresného súdu v konaní vedenom pod sp. zn. 15 C 313/1994 došlo k zbytočným priet'ahom, a tým aj k porušeniu základného práva s'ťažovateľky podľa čl. 48 ods. 2 ústavy a práva na prejednanie jej záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru.

Aj napriek zisteniu ústavného súdu, že došlo k porušeniu základného práva s'ťažovateľky na prerokovanie veci bez zbytočných priet'ahov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy a práva na prejednanie jej záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru okresným súdom, neprikázal mu, aby vo veci sp. zn. 15 C 313/1994 konal bez zbytočných priet'ahov vzhľadom na to, že táto povinnosť mu už bola uložená nálezom ústavného súdu sp. zn. IV. ÚS 44/07 z 21. júna 2007 (m. m. IV. ÚS 187/05).

III.

Podľa čl. 127 ods. 3 ústavy ústavný súd môže svojím rozhodnutím, ktorým vyhovie s'ťažnosti, priznať tomu, koho práva podľa odseku 1 boli porušené, primerané finančné zadost'učinenie.

Podľa § 50 ods. 3 zákona o ústavnom súde ak sa s'ťažovateľ domáha primeraného finančného zadost'učinenia, musí uviesť rozsah, ktorý požaduje, a z akých dôvodov sa ho domáha. Podľa § 56 ods. 5 zákona o ústavnom súde ak ústavný súd rozhodne o priznaní primeraného finančného zadost'učinenia, orgán, ktorý základné právo alebo slobodu porušil, je povinný vyplatiť ho s'ťažovateľovi do dvoch mesiacov od právoplatnosti rozhodnutia ústavného súdu.

Cieľom primeraného finančného zadost'učinenia je dovŕšenie ochrany porušeného základného práva v prípadoch, v ktorých sa zistilo, že k porušeniu došlo spôsobom, ktorý vyžaduje poskytnutie vyššieho stupňa ochrany, nielen deklaráciu porušenia, prípadne príkaz na ďalšie konanie bez porušovania základného práva (IV. ÚS 210/04).

Keďže ústavný súd rozhodol o tom, že bolo porušené základné právo sťažovateľky podľa čl. 48 ods. 2 ústavy a právo podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru, zaoberal sa aj jej žiadosťou o priznanie primeraného finančného zadosťučinenia. Sťažovateľka žiadala, aby jej bolo priznané primerané finančné zadosťučinenie v sume 200 000 Sk, poukazujúc najmä na dlhotrvajúcu právnu neistotu.

Pri určení primeraného finančného zadosťučinenia ústavný súd vychádzal zo zásad spravodlivosti aplikovaných ESLP, ktorý spravodlivé finančné zadosťučinenie podľa čl. 41 dohovoru priznáva so zreteľom na konkrétne okolnosti prípadu.

Zohľadňujúc predovšetkým obdobie, v ktorom došlo k zbytočným prierahom, zložitost' veci, správanie sťažovateľky ako účastníka konania a povahu prerokúvanej veci, ktorá je predmetom posudzovaného konania, ústavný súd dospel k záveru, že v danom prípade bude pre sťažovateľku priznanie finančného zadosťučinenia v sume 1000 € primerané konkrétnym okolnostiam prípadu (§ 56 ods. 4 zákona o ústavnom súde).

Ústavný súd napokon rozhodol aj o úhrade trov konania sťažovateľky, ktoré jej vznikli v dôsledku právneho zastúpenia pred ústavným súdom advokátom JUDr. M. V. Ústavný súd pri rozhodovaní o priznaní trov konania vychádzal z výšky priemernej mzdy zamestnanca hospodárstva Slovenskej republiky za I. polrok 2007, ktorá bola 19 056 Sk. Úhradu priznal za dva úkony právnej služby (prevzatie a príprava zastúpenia a spísanie sťažnosti a jej podanie) v súlade s vyhláškou Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky č. 655/2004 Z. z. o odmenách a náhradách advokátov za poskytovanie právnych služieb v znení neskorších predpisov v sume 105,4238 € (za jeden úkon právnej služby) a 2 x 6,3068 € režijný paušál. Úhrada bola priznaná v celkovej sume 223,46 €.

Priznanú úhradu trov právneho zastúpenia je okresný súd povinný zaplatiť na účet právneho zástupcu sťažovateľky (§ 31a zákona o ústavnom súde v spojení s § 149 OSP).

Podanie právneho zástupcu sťažovateľky obsahujúce jeho vyjadrenie ku vhodnosti ústneho pojednávania doručené 22. januára 2009 nevyhodnotil ústavný súd vzhľadom

na jeho obsah (absencia ústavnoprávneho aspektu) ako podanie vo veci samej, a preto odmenu zaň nepriznal.

Vzhľadom na čl. 133 ústavy, podľa ktorého proti rozhodnutiu ústavného súdu nie je prípustný opravný prostriedok, toto rozhodnutie nadobúda právoplatnosť dňom jeho doručenia účastníkom konania.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 1. apríla 2009